

Z ZIVLJENJE IN SVET

FEDERNSKA REVIIJA

ŠTEV. 12

KNJIGA 24

(LETO XII)

V LJUBLJANI, 19. SEPTEMBRA 1938

FRAUKE LAUTERBACH

ZAKAJ JE NIL SVETA REKA?

ZGODOVINA NILA — PRASTARO NAMAKANJE — PLODNA ZEMLJA
SE ŠIRI — VZROK RODOVITNOSTI

Spričo velikih poplav, ki jih je povzročila »sveta reka« v Egiptu, bo naše čitatelje nedvomno zanimal naslednji članek znanega naravoslovca prof. dr. H. FRANCEA, ki opisuje Nil kot pravzrok egiptske kulture.

Nobena reka na svetu ni napravila človeški civilizaciji toliko uslug kakor Nil. kajti Egipt, materinska dežela celotne antične izobrazbe, kjer so se učili tako Grki kakor Rimljani in slednjič vsi narodi Sredozemskega morja, je bil in je stvar svetega Nila.

Brez blata, ki ga naplavlja Nil, je Egipt samo velika apnenčeva plošča, ki prehaja v gornjem Egiptu v granit. V dobi, ko so pri nas zeleneli gozdovi, iz katerih je nastal rjavi premog, se je ta plošča »podrla« in visok rokav Sredozemskega morja je prodril v deželo približno do okolice, kjer so danes kraljevi grobovi pri Luksorju. V ta zaliv se je že takrat iztekala mogočna reka, ki jo poznamo danes z imenom Pranila. Tudi ta veletok je obstojal iz mnogih velikih rek kakor današnji Nil in tudi te so prihajale vse iz Abesinije, z afriških visokih ravnin s tropskim poletnim deževjem, ki je povzročalo poplave prav tako kakor danes.

Proti morju spuščajoča se apnenčeva plošča se je počasi dvigala. Ob izlivih Nila se še dandanes dviga zemlja. Ogromen morski rokav se je počasi izgubil v pesku, vendar je ostala še nekakšna struga z apnenčcem in peščenim kamenjem na dnu. Na tem so ostale naplavine Nilovega blata, spreminjene v čokoladno rjavi »humus« in ta plast prsti je Egipt. Nikjer ne presega globine 10 — 12 metrov in nikjer ni širša od 25 kilometrov, večinoma pa je široka le osem do deset tisoč metrov. Šele v Delti se razprostre ta pahljača humusa do širine 250 kilometrov. In ta trikot z obmejno ozko toda dolgo dolino — kakor lopata, polna humusa — je tista čudežna dežela, kjer so se pet tisočletij z neusahljivo silo porajale najbolj fantastične stvari, kjer se je rodila državna ustava, ki je bila veljavna skozi tisočletja in ki je v svojih temeljih po svojem uradništvu in davčni organizaciji veljavna še danes, dežela, kjer so nastale pisava in umetnosti, tehnike in spomeniki — toliko, da je eno samo človeško življenje prekrat-

ko za popolno umevanje vsega tega, kar vsebuje beseda Egipt.

Že pred tisočletji so znali s posebno poljedelško tehniko »namočiti« vse obdelano ozemlje vsako leto skozi štiri-deset dni z blatno vodo. V ta namen so napravili velike, po jezovih ločene baze. Ves Gornji Egipt je razdeljen v take velike, po jezovih zvezane baze. V njih leže polja in ob poplavah spuste vanje vodo. Nasprotno pa je Spodnji Egipt preprežen z mrežo prekopov. Ob poplavah je bil torej Egipt eno samo jezero. Ljudje so mogli živeti le na umetno narejenih gričih. Ker so bila na močvirnih oziroma blatnih tleh mogoča samo polja, ne pa gozdovi, ljudje niso imeli lesa za zgradbo svojih bivališč, ki so jih morali napraviti iz ilovice. trajnejša poslopja pa iz apnenca in granita. Tako je prišlo do graditve svetišč in piramid.

Čudovito redno nastopajoče poplave se začenjajo v Sudanu, v okolici Chartuma že sredi maja, v južnem Egiptu dosežejo svoj višek v prvem tednu meseca septembra. Voda je takrat 6 — 7 metrov nad normalo, v Kairu pa še 5 metrov.

Štirideset dni so pustili stati čokoladno rjavo vodo nad poljem, kajti iz izkušnje so vedeli, da se v tem času usedejo vse težke snovi. Čisto vodo spuste potem skozi jezove. Tako se vsako leto tako bogate žetve, da so sveblatom, ki prihaja iz osrčja Afrike. Izračunali so, da so se tla na ta način v teku 5000 let zvišala za kakih pet metrov. Tako je razumljivo, da je marsikatero svetišče, ki je bilo nekoč zgrajeno na tleh, kamor ni segla poplava, danes v območju Nila.

Na tej rodovitni zemlji dozorevajo vsako leto tako bogate ežtve, da so svetovno znane že izza svetopisemskih časov. Tudi danes je egiptska dolina Nila kljub bombažni kulturi še zmerom najrodovitnejša zemlja na svetu.

Leta 1914. so začeli in leta 1936. končali s preiskovanjem blata, ki ga naplavlja Nil. Niso ga preiskavali z ozi-

rom na njegove kemične lastnosti, ampak z ozirom na vsebino njegovih mikroorganizmov. V primeri z najboljšo plodno zemljo v Evropi, ima Nilovo blato že kvantitativno približno trikrat več malih živih bitij, ki povzročajo one procese, od katerih je odvisna rodovitnost zemlje. Tako je prav za prav

rešena prastara uganka in z jasnimi naravoslovnimi dejstvi pojejneno, zakaj je baš Nil dobil pridevek »svete reke«. Nil zasluži to ime kot povzročitelj naravnega bogastva, iz katerega je nastala vsa antična kultura in je mogel Egipt tako postati praoče človeške civilizacije.

MRAVLJE VARUJEJO NAŠE GOZDOVE

Clovek navadno ne spoštuje preveč mravelj. Po šolah jih hvalijo zaradi njih marljivosti in marsikdo občuduje še njih umetniške zgradbe ali se čudi njihovi skrbi za potomstvo. Sicer pa se jih vsak kar najbolj izogiblje. Zelo neprijetno je, če se n. pr. vselijo v stanovanje, kar se posebno na deželah kaj rado zgodi, in če se je kdo pri zajtrku v gozdu pomotoma vsedel v bližino mravljišč, jih pač kmalu ne bo pozabil.

Mravlje imajo v resnici »dve strani«. Tropske mravlje so najhujša nadloga. Po nekem brazilskem izreku, ki ga navaja znanj raziskovalec mravelj Forel v nekih deželah niso ljudje gospodarji meže, temveč mravlje. Če te mravlje obiščejo neki kraj, je to najhujše, kar se more pripetiti ljudem in živalim. Pridejo v milijonskem številu, zasedejo vse razpoke, preplavijo ves živež, mrgolijo v posteljah in omarah. Edina rešitev pred njimi je hiter beg. In vendar ima to tudi nekaj dobrega na sebi. Na srečo ne ostanejo nepovabljeni gostje nikoli dolgo. Kakor hitro zapuste hišo, ni v njej nobenega mrčesa več. Mravlje požoro vse, kar srečajo: stenice, uši, kobilice, hrošče, gosenice, miši, gaščarice in kače. Hišo popolnoma očistijo in to je mnogo, kajti v tropskih deželah je običajno silno veliko golazni.

Tudi naše gospodarstvo ceni mravlje kot zatiralke škodljivega mrčesa. Sicer pa so med mravljami tudi take, ki škodujejo gozdom s tem, da s svojimi hodniki v smrekovih deblih izvotlijo drevesa in tako v tehničnem oziru les razvrednotijo. Tudi take so med njimi, ki sesajo sok iz mladih hrastovih poganjkov in gojijo škodljivo listne uši. Toda v splošnem je ta škoda majhna, celo zelo majhna v primeri s koristjo. Tako je predvsem rdeča gozdna mravlja zelo koristna roparica. Neumorno lovi drugi mrčes. Njene zgradbe obsegajo vča-

si veliko prostornino. Po velikih mravljiščih v naših gozdovih živi pogosto do pet sto tisoč mravelj. Kolonija mravelj šteje včasih s svojimi podružnicami več milijonov živali. Grejo posamezno na lov ali pa v kolonah. Brez strahu napadejo tudi večje živali. Če jih ne morejo same obvladati, pokličejo na pomoč svoje tovariše.

Učenjak Forel je na temelju natančnih opazovanj dognal, da naropajo prebivalci enega samega gnezda na dan najmanj sto tisoč žužkov. Število v teku enega leta pokončanega mrčesa, po eni sami koloniji mravelj ceni na najmanj deset milijonov. Zoolog Eidmann se je zlasti zanimal za roparske pohode gozdnih mravelj. Hotel je predvsem ugotoviti gospodarski pomen teh pohodov. Mravlje namreč ne izbirajo med mrčesom, ampak vzamejo s seboj, kar jim pride pod čeljust. Eidmann je vzel vračajočim se mravljem njih plen ter ga preiskal. Ugotovil je, da je bil med plenom le šest del koristnih žuželk. Tako je dobilo gozdarstvo nov dokaz, da mravlje več koristijo nego škodujejo.

V normalnih razmerah tvorijo mravlje neke vrste gozdno policijo. Njih pomen se pokaže šele tedaj, če nastopijo gozdni škodljivci nenadno v množicah in pokončujejo gozdove na kilometre daleč. Ko razjedajo gosenice krošnje in se zdi gozd kot mrtvo pokopališče, tedaj je za mravlje pravi čas. Vsa debela so jih polna, potujejo od krošnje do krošnje in zatirajo gosenice. Majhne umore takoj na mestu. Večje gosenice se jim to posreči odtrgati od veje in če se jim to posreči, se spasti s plenom na tla, nakar se prične boj za življenje in smrt. Tovarišice hite urno na pomoč. Z mravljami pokrita gosenica se valja po mahu in grize okoli sebe. Preden je premagana, mora zmerom nekaj napadalcev žrtvovati svoje življenje. Toda to ne straši mravelj. Opazili so, da so v

nekem mravljinjem gnezdu nagrmadile mravlje vsak dan štiri do pet tisoč mravelj.

V vzhodni Aziji so že davno spoznali pomen in važnost mravelj za kulturne rastline. Na kitajskem goje že več tisočletij posebne mravlje na drevesih mango, da uničujejo hrošče, ki žive v

sadovih teh dreves. Na Javi pa jih uporabljajo farmerji za zatiranje stenice, ki žive na kakavnih zrnih. Tudi ponekod v Evropi so začeli po gozdovih postavljati umetna mravljišča in sicer tam, kjer preti gozdom nevarnost po škodljivem mrčesu.

vhl

V M E S T U J E L E P O

FRANCO SEBJANIO

Trezka! Trezkaal
Trezka, ki je krmila kokoši, se je zdrznila. Nekaj neprijetnega, nekaj nalik gomazenju po telesu, jo je obšlo. Vsa zbegana se je odzvala.

Pred kokošnjakom jo je ustavila mati.

— Trezka, za Boga, kje vendar ho-
diš? Saj veš, šle bova.

— Šle!? Da... v mesto...

Ni končala. Sredi stavka se je nečesa spomnila. Morda je bila to nejasna predstava mesteca, morda kak spomin. Če je bil spomin, je bil nemara lep, kajti polni ustni sta se ji razvlekli v otroško prikupen nasmeh. In čeprav Trezka ni bila lepa — obilnost njene-
ga telesa, robotost njenih kretenj in potez, vse to ji je jemalo videz osemnajstih let in še tisto malo prirojene ji lepote — vendar se je zdela v tem trenutku v tej svojski zadržanosti obraza vsaj malce lepa.

— Takoj se napravim je rekla in se obrnila k materi, ki je še stala na mestu, in odhitela v hišo.

Mati je s počasnim korakom stopila za njo. Spotoma si je še počedila nedeljsko obleko, kajti kot šivilja vendar ne bi mogla kar tako, s prašno in rahlo zmečkano obleko, na cesto. Vsa vaška dekleta, vse žene bi se ozirale po njej in zgledevale, češ, Nančeva pa taka! Fantje in mlajši možje bi zbijali šale na ta račun, se posmihali, govoreč: Poglej jo, prekljasti financar jo je zopet peglal, vdovo! Seveda, kaj jim mar, če ima ona zaročenca s katerim se misli poročiti, ali vendar — jeziki, jeziki. —

Čez kake pol ure sta bili obe napravljene za na pot. Tudi košaro in vse potrebno sta uredili. Čakali sta samo še staro Balažkovo, ki bi mogla vsak čas

priti, da bi ji izročili ključ. In to in ono ji je hotela vdova še naročiti glede svinj in stelje, kajti stara Balažkova ji je prav za prav vodila gospodarstvo: proti plačilu, kaj pa. Ona in hči sta bili zaposleni s šivanjem.

— Glej si jih! Pridete pa kakor veter, čeprav tožite o revmatizmu, je zbodla Nančeva starko, ki je prekrevsala po sadovnjaku zadaj za hišo. Malce osupla se je starka opravičila. Sicer pa je vdova itak spremenila ton glasu, ko ji je naročala razne stvari. Ko ji je Balažkova povedala o vzniku, ki je pripeljal iz mesta nekega prekuptčevalca in se vsak čas misli vrniti, je bila celo prijazna.

— Kaj, če bi se z njim zmenili, Trezka? Ne bi bilo treba s kolesi, kar je itak nerodno zaradi košare...

Zaradi mene! — Njej je bilo res vseeno. Samo da bosta šle.

Nančeva je še pravočasno ujela vozni-
nika. Obljubila mu je napitnino in ta je brez obotavljanja naložil stvari na voz.

Bil je prijeten pomladanski dan. Slive so že skoraj odcvetele. Videz je bil, ko da bi se v njih rešetastem, belem okrilju smehljale vaške hiše obsijane od sonca.

Mati in Trezka sta se udobno namestili na vozu. Trezki se je zdelo, da se prvič v življenju vozi in da voz drči vedno više: za njo ostaja vas s svojim prepostim, enoličnim življenjem, ki ne obstoja v drugem, kot da zjutraj rano vstaneš, garaš — ali kot ona, šivaš — do večera in se potem odpraviš spat. Tako iz pomlad v poletje, iz jeseni v zimo. Morda misliš pri tem še na kaj drugega. Na ljubimca, na moža. To so postranske stvari. Ona jih ni imela. In čemu tudi? Ali ni morda tudi tedaj življenje na vasj enolično? Ali se ne

kaže za temi kratikimi stremljenji in prigodami — zemlja, mastna rjava zemlja, ki zahteva vse? Zemlja zahteva vse, vanjo se moraš zakopati, z njo živeti. Pa naj se pečaš na vasi s čimerkoli: zemlja povsod in nad vsem. Ona ni za to, da bi to prenašala. Njo vse to draži. Da bi vsaj kdo vedel kaj drugega pripovedovati kot o letu, o vremenu, delu. Dekle, ki pride pomerit novo obleko, še celo fant, ki je žejen ljubezni, oba bosta vpletla v pomenek kaj o tem kaj in kako dela. In samo preprosti ljudje! Tam pa, v mestu: bogastvo, lepota in življenje, ko da bi šlo po tirnicah. In toliko prijetnih drugih stvari! Stokrat in stokrat je prosila mater, slednjič ji je vendarle uspelo. V mestu se bo izpopolnjevala v šivanju. Hodila bo k ugledni šivilji, stanovala pa bo zunaj mesta. Pa kaj stanovanje, da bo le vsak dan v mestu!

Iz sanjarjenja jo je zdramila mati. Vas je že bila zadaj.

— Glej! Horvatovi mahajo z njive. Mladi je tudi tam. Vedó, da greš.

Trezka je pogledala tja. Okopavali so. Vsi po vrsti. Od starega do najmlajšega, dvanajstletnega Joška. Tudi Ivan, na katerega jo je opomnila mati, je bil vštric z drugimi. Ivan. — Spomnila se je na promicijo pred dvema, ne pred tremi leti. Ali takrat sta bila še otroka: ona s petnajstim leti, on nekoliko starejši. Hotela je pregnati nadležne misli, zamahnila je z robcem. Zamahnila je v slovo Horvatovim. Ivanu, svemu prvemu ljubimcu. Vsemu prejšnjemu življenju. Pred njo se je belila prašna, razvožena cesta, ki vodi v mestoce.

* * *

Trezkina ujna, stara Lajovka, je imela hišo zunaj mesta, v ulici, ki se je potem priključila poljski cesti in vodila med polja. Trezka je takoj uvidevala, da je hiša v marsičem podobna vaškim. Bila je namreč tudi iz brun in namazana z blatom. Toda to je nič ni motilo.

— Koliko pa je do mesta? — je naslednjega dne vprašala ujno pri zajtrku.

— Tako, pet, ali kaj več minut.

Zadovoljna s tem odgovorom je Trezka stlačila v ročno torbico nekaj malenkostnih reči, ki se rabijo pri šivanju in nekoliko prej odšla. Ujna ji je še enkrat raztolmačila, kje in kako

naj hođi; res, da je včeraj z materjo dvakrat prehodila vso pot, vendar v mraku in vse potankosti si je takrat težko zapomniti.

Z mešanim občutkom radovednosti in negotovosti, je krenila Trezka vzdolž po ulici. Majsko jutro je bilo ko umito. Sonce se še ni povzpelo nad goščavo dimnikov. Ob poti na prikrajkih je še rahlo blestela rosa. Tudi je tu in tam poganjal šop cvetic: kalužnic in marjetic. Pa — mukanje krav je prihajalo od bog vé kod. Trezka je nehotte imela oči in ušesa za vse to. Kako tudi ne? V vsem tem je bil odsev za nekaj časa, morda za vselej pokopane kmečkosti, o kateri je mislila zdaj že z rahlim usmevom na ustnah, iz odmaknjenosti. V njeni bližini je vstajalo mestece: velika kopica hiš, kjer se razvija polno in srečnejše življenje.

Ob križišču je zavila na desno. Obakraj ceste so se kazale lepe in visoke hiše, obdane z vrtovi. Nekoč je slišala neko tujo besedo, s katero so ljudje v mestecu nazivali te hiše, pa zdaj se je ni mogla spomniti. Hiše pač — si je mislila. S polnim korakom je šla po pločniku. Na uho ji je udarjal šum komaj prebujajočega se mestnega življenja. Vedno več ljudi, skrbno počesanih in še skrbneje oblečenih, je srečevala. In skoraj sram jo je bilo na vasi toliko pozornosti zbujujoče kristalnoste bluze. Seveda, tam je to nekaj izrednega, tu pa kaj vsakdanjega, da bolj vsakdanjega ne more biti.

Na drugi strani ceste so jo že v presledkih vabile izložbe. Moj Bog koliko lepot je bilo razsutih po njih! Koliko bogastva! To niso bile vaške izložbe v velikosti navadnega okna in z vsem mogočim — kavnimi zavoji poleg kriččega flanelastega blaga — in nemočim obklajene. Lepa ubranost je bila v njih. Dolgo si je želela take poti, namreč, da bi hodila ob lepih izložbah in gledala — zdaj jo je imela. Pa vse prekratka si je zdela taka pot, neglede na to, da jo bo še in še merila.

Srečno je našla šiviljino hišo, kajti na njej se je šopiril napis

IVANKA KOČAR
modni salon

in nekaj minut pred pol osmo je potem, ko si je skrbno osnašila čevlje, popravila janko in bluzo, potrčkala na vrata za katerimi je slišala drdranje stroja.

— Naprej!

Vstopila je prostrano, lepo obokano sobo. Pozdravila je. Takoj je prepoznala mojstro, ki ji je pomignila naj sede. Sedla je daleč od vrat.

V delavnici, ob dolgem pultu sta delali še dve dekleti; ena še mladostno sveža, druga izrazitejših potez, z brokatno rdečo zapestnico na roki. Očitno je bilo, da je starejša dekletje z zapestnico pomočnica, mlajša pa vajenka. Ona, Trezka, bi bila tako med obema. Ne vajenka, ne pomočnica. Učila bi se pač. Koliko stvari se bo morala še naučiti! Koliko stvari spoznati! Na priliko, tam v kotu dva človeku enaka modela, obložena z mehkim rumenkastim blagom. Različna merila. Cela polica najmodernejših — tako si je mislila — slikarij in krojnih primerkov, ne zamaščenih in zastarelih kot pri njih doma... In koliko živopisanega svilenega blaga vsenaokrog! Pa ta bela oprava!

Trezka se je hipno zamaknila v vse to. Predramil jo je rahlo zvoneč mojstri glas.

— Kako se kaj počutite tu pri nas?

— O, hvala dobro.

— Bo že, kaj ne? je dopolnila mojstra. Ljubeznivo jo je uvedla v delavnico, ji vse razkazala in povedala glede uporabe. Za prvo silo, da ne bo sedela kar tako, ji je dala v roke — ko je odložila in spravila svoje malenkostne reči v predal — neko navadno blago za »pikiranje«, kot se je izrazila. Trezka je občutila na sebi poglede onih dveh. Niso bili hudomušni, ne, tega ni mogla reči, pa vendar ji je bilo nerodno. Ali se ne bosta zdaj zdaj posmehnili? Oddahnila si je, ko je mojstra pozvala vse k zbranosti in delu.

Pomladni dnevi so lagodno tekli. Trezka se je kaj hitro udomačila in mojstra je bila zadovoljna z njo. Dekle ima kaj bistro glavo in je sposobna za izpopolnjevanje, — je rekla ob priliki Trezkinji materi, ki je prišla pogledat, kako je z deklino. Toda nikogar ni bilo, ki bi čutil za to pridno delavnostjo kako skrivno gibalno. Mestece namreč, ki je tolikanj privlačilo Trezko, da je bila malone zaljubljena vanj. Že zavest, da je v drugih, to se pravi mestnih okoliščinah, jo je silila poleg prirojene ji pridnosti k še večji delavnosti. Mestece — mesto, kot si je ona vedno dejala. Že v prvih dneh, opoldne in po večerji, ga je obredila dobršen kos. Z vajenko Elzo seveda, ki je

bila tudi od nekod z dežele. Videla je, občudovala v njenem spremstvu prelepe izložbe vseh mogočih trgovin, bogato okrašene hiše mestne gospode, ki še vedno govori madžarsko ali nemško in se vozi vsako poletje nekam na Balaton — kino, kjer so razkazovali po Elzinem zatrdilu čisto drug, bajen svet, ki da je res nekje... Tako zlahka se je Trezka potapljala v vse to in vse to tudi doživljala. Vsaka najmanjša podrobnost jo je zanimala. In vse si je tako temeljito ogledovala, ko da bi hotela stvar za večno vtisniti v svoj spomin.

— Tudi gozdič je v mestecu?!

— Ne. To je park in tam dalje je grad.

Park torej. Tega še ni slišala. Zdelo se ji je neznansko lepo. Željno je ogledovala cvetlične grede, stara, dostojanstvena drevesa Svečanost! Ubravnost! In klopi! Nizke, lepe lesene klopi, kamor lahko sedeš ali se celo udobno zlekneš, če te zgrabi muhavost in prisluskuješ nenehno žuborečemu mestnemu življenju. Trezka je bila vzhicena nad tem.

Zvečer nekega dne je po končanem delu vprašala Elzo:

— Bova spet šle?

— Veš, Trezka, danes ne morem. Pomagala bom mojstri. Obisk se ji baje obeta in treba je kaj pripraviti.

— Tako?

— Da.

Trezka pa je vendarle šla. Bilo je prvič, da je šla sama; nekoliko samozavestno — kljub vsemu — je v prijetnem večeru zavila na ulico, ki je peljala na »promenado«, kot so govorili drugi o glavni ulici zvečer. Zdrznila se je in nerazumljivo ji je bilo vse, ko se je nakrat znašla med množico sprehajalcev. Vsi, stari in mladi so se tako lagodno sprehajali, besedičili in se smehtljali, da je tudi njej spolzela neka breskrbnost v misli in prožen korak. Po pločniku in med platanami je srečavala mlade, nasmejane moške v družbi našminkanih žensk, pa tudi samcati pari niso bili redki. Pritajeno pogovarjanje le-teh in lepo razsvetljena ulica, ji je v presledkih čarala slike srečnega mestnega življenja. O, kako si je želela, da bi tudi sama nekoč, družno z nekom hodila v poltemi pod platanami, da bi bilo kot zdaj!

Kasno je zaspala ta večer.

D A L J E

V K R O M E R I Ž U

(ODLOMEK AVTOBIOGRAFIJE)

DR. FRAN GÖSTL

Neprestano bombardiranje goriske umobolnice je slednjič dovedlo do tega, da se je odredila premestitev zavoda (bolnikov in uslužbencev) v Kromeriž na Moravsko. Pustiti smo morali vse svoje imetje v Gorici. Ne vsi. Dr. Fratric je imel sina, ki je kot mlad rezervni poročnik po protekciji postal postajni poveljnik v Sežani (drugod so ta posel opravljali stari oficirji, ne sposobni za vojne napore). Ta je pošiljal vojake v Gorico, da so ponoči natovorili zavodove vozove ter jih z voli odpeljali v Volčjo drago, kjer so tovore uvagonirali. Tako je rešil večino oprave in imetja. Jaz, ki sem imel zvečine povsem novo pohištvo za šest sob, bogato strokovno in leposlovno knjižnico, obilo porcelana, stekla, zrcal, ur, preprog, slik, klavir in drugo, sem moral vse to ostaviti, istotako kuhinjsko opremo in zalogo, večino oblek in perila. Smelo trdim, da je vrednost presejala 400 tisoč din današnje veljave. Vse mi je šlo v izgubo brez vsake odškodnine, nadomestiti sem moral pozneje vse potrebno v časih največje draginje z nakupi na obroke in dolgove.

30. decembra 1915 smo se poslovili od Gorice. Bilo je k sreči megleno, neprijazno jutro, ko se je dolga vrsta bolnikov, deloma peš, deloma na malih vojaških vozeh pomikala proti Volčji dragi, kajti megla nas je obvarovala sovražnega obstreljevanja, aeroplani niso mogli rekognoscirati ter javiti tega pohoda, katerega bi Italijani zaradi vojaštva morda smatrali v kak vojni namen. V Volčji dragi so bili bolniki s strežniki porazdeljeni po nekaterih vozeh tretjega razreda in po adaptiranih živinskih vozovih, za zdravnike, uradnike in njih obitelji pa je bil na razpolago en vagon drugega razreda, tako da smo še razmeroma udobno sedeli ter so otroci lahko spali. Poleg tega pa je seveda vlak imel prostore za vojaško poveljstvo in za spremstvo.

Nekako ob pol treh popoldne smo se odpeljali. Vozili smo se počasi in z mnogimi presledki zaradi mnogih vojaških transportnih vlakov. Ustavili smo se le na nekaterih postajah. Komaj smo prišli na Kras, je umrl za je-

tiko težko bolan bolnik in smo ga v Sežani izvagonirali. V Ljubljano smo dospeli okrog pol dveh ponoči. Oče s sestrama in svakinjo si je izprosil dovoljenje, da nas je pričakal in smo se pozdravili. Bilo je žalostno svidenje. Otroka sta spala in ju nisva hotela buditi, dasi sta nama to naročala in se pozneje zelo žalostila. V Ljubljani smo se ustavili komaj deset minut.

Jaz sem zadnje mesece zaradi naprov, skrbi, malo spanja in slabe prehrane shujšal za 20 kg (od 102 na 82) in to je moje zelo užalostilo.

Vodja sanitetnega vlaka je bil starejši črnovojniški polkovni zdravnik z Dunaja, poleg njega skromen mlad zdravnik in kot provizantni oficir nekij madžarski lekarnar. Imeli so svoj vagon adaptiran za pisarno, shrambe in kuhinjo, ter prenočevalni vagon. Hrana je bila izborna. Lekarnar se je potrudil, da nam je prav dobro postregel v vsakem oziru z jedili in pijačo, kakor že dolgo nismo bili več vajeni. Tudi bolniki so dobivali obilo hrane. Kar je preostajalo — včasih polni lonci — so vrgli med potom skozi okno. Videl sem sestradano železniško osobe na postajah in predrznil sem se prositi polkovnega zdravnika, naj bi se tem revežem podelili ostanki. Strogo me je zavrnil, češ da se mora ostala hrana zavreči.

Na nadaljnji poti sem s sekundarjem v vozeh vršil vizito. Nerodno je bilo, da vozovi niso imeli medsebojne zveze ter smo mogli prestopati iz enega v drugega le na postajah, kjer smo se ustavili. Pri jedi sta se sporekla dva bolnika, ker je eden udaril s kozarcem drugega po glavi, da mu je prebil kožo ter smo jo med vožnjo morali šivati. Pozno na večer smo prispele v Meidling poleg Dunaja, kjer nas je pričakoval deželni glavar dr. Faidutti, opolnoči pa smo stali nad eno uro na mostu čez Donavo. Tedaj nas je povabil polkovni zdravnik na čaj in prigrizek. V jedilnici oficirjev smo dasi v žalostnem času in v težkih razmerah, nazdravili novemu letu ter se v prijateljskem krogu z govori in zdravicami poslavljali, saj smo se že približali svojemu cilju. A šele ob pol dveh popoldne smo na novega leta

dan prispeli v prijazno mestece Kromeriž, ki nam je nudilo zavetje za nadaljnji čas vojne. Na postaji sta nas pozdravila ravnatelj in upravitelj umobolnice, nato so naši bolniki deloma šli, deloma se vozili skozi mesto v zavod na nasprotni periferiji. Gosta množica radovednežev je delala špallir.

Zavod, moderen in prostran, ki ima 15 paviljonov, direkcijsko poslopje z veliko dvorano in veliko krasno cerkev, je gostoljubno sprejel 300 naših bolnikov v lastnih prostorih. Ob letu² je došlo še okrog 200 bolnikov iz južnotirolske blaznice Pergine. Tudi mi smo dobili v njem bivališče. Meni in rodbini so odkazali malo hišico ob vhodu, enako vratarjevi, z dvema sobama in kuhinjo ter jo opremili za silo s pohištvom, posteljnino in odejami. Bili smo zadovoljni z njo, dasi smo bili nekoliko na tesnem, ker je z nami dospela tudi naša slovenska služkinja iz Gorice.

S češkimi zdravniki in uradniki smo prijazno občevali, spoprijateljil pa sem se pozneje zlasti s tirolskim italijan-

skim ravnateljem dr. Baronijem, ki je s svojo obitelji prišel za svojimi bolniki v Kromeriž.

Zavod je bil glede prehrane jako dobro založen, imel je lastno mesnico, iz katere smo razen ob dveh brezmesnih dneh v tednu, dobivali določeno množino mesovja; iz zavodnega skladišča so oddajali dvakrat na mesec razne viktualije. Tako smo dobivali po možnosti vse potrebščine lažje, cenejše in boljše kot v mestu. S kruhom je bila v začetku velika težava, ker se kljub nastavljanju v mestu večinoma ni dobil ali pa je bil neužit. Usmilil se nas je moravski deželni odbor ter nam dal mesto krušnih kart moko. Četudi je imela precej fiziolove primesi, je bila vendar prav dobra. Zelenjavo, mleko in jajca smo si morali oskrbovati v mestu, spočetka prav lahko, pozneje so postala tako redka in draga, da sem moral večkrat iti v sosedno, tri četrt ure oddaljeno vas, kjer so bili tudi mnogi slovenski begunci. Tu je prijazni župnik posredoval, da so mi postregli.

D A L J E

HIŠA IZ ČASNIKOV

Čudna in znamenita hiša, ki jo je zgradil francoski pismonoša Cheval iz kamenčkov, ki jih je vsak dan mimogrede nabral na svojih uradnih potih, je brez dvoma najlepše delo »nalivne arhitekture«, kar jih poznamo doslej.

Na drug način pa se je pred kratkim proslavil Američan Ellis Stenman iz Massachusettsa, ki je oživotvoril originalno misel: postavil si je hišo iz časopisov!

Ni se mogel odločiti, da bi zavračal časnike, ko jih je prečital. Lefa in leta si je potem belil glavo, kaj bi naredil iz njih. Naposled se mu je posrečilo napraviti iz časnikov goste in odporne plošče in valjarje.

Prišel je zidati hišo, uporabljajoč za gradnjo sten plošče iz 215 zlepljenih in stisnjenih časniških listov. Samo tla in strop, vrata in oknice so leseni. Vse ostalo je časopis! Prizadevni in iznajdljivi graditelj je porabil sto tisoč izvodov.

Pisalna miza je sestavljena iz samih časnikov, ki poročajo o slavnem Lindberghovem poletu čez Atlantik, med tem ko je postelja zgrajena zgolj iz dnevnikov vojnih let 1914—1918.

Kamorkoli se obrne stanovalec, povsod ima pred očmi same članke, poročila in slike, da se res nikdar ne more dolgočasiti.

Časniki poročajo, da bo srečni posestnik svojo hišo iz dnevnikov prenesel v

New York in jo tam prihodnje leto razkazoval na svetovni razstavi. Ali jo pojdemo gledat? —in.

AHA

Walter Emery je pred nekaj meseci v Sakkari, bivšem Menfisu, odkril grob, ki ga pripisuje Menesu, prvemu kralju prve egiptovske dinastije. Preodločno tega še ne trdi, vendar po vsem videzu gre za grobnico faraona Ahe, ki ga egiptoslovci istovetijo s kraljem Menesom. V grobu so namreč našli telesi priletnega para: znano pa je, da je Menesa umoril krokodil, ko je bilo vladarju 60 ali 80 let. Dalje so zasledili okoli sto linatih pečatov nosečih zgolj ime Aha, čeprav so doslej menili, da je grob tega poslednjega v Abydosu (Gorenji Egipt). V nedavno odprtem grobu so dobili tudi znatno zbirko lončenine in kamenitih posod, nosečih Menesov žig. Nekateri predočujejo prizore z lova na leve in gazele.

Med relikvijami vidiš ostanek postelje, ki je imela noge v obliki govejske noge in nalikuje odrca kraljice Hetebherese, iz četrte vladarske rodovine. Poleg te rake stoje druge, manjše rake, iz tretje dinastije. W. Emery kani kopati pod temi: nadeja se, da bo trčil na jame, v katerih počivajo služabniki faraona Ahe. To bi potrdilo podmeno, da je najdena gomila zares Ahova.

NARODNE KUHINJE V AMERIŠKI METROPOLI

Vsako ljudstvo ima svoje posebne jedi in priprave zanje in kadar se seli po svetu, je njegova specialna kuhinja tisto, kar se ga v novi domovini kot spomin na staro najbolj drži.

New York ni samo ameriška metropola, temveč tudi metropola narodov. V njem živi n. pr. več Italijanov nego v Rimu. Nemcev je tam toliko, da predstavljajo po svojem številu četrto ali peto največje nemško mesto. Tako je tudi z drugimi narodi. Ker je Američan že po naravi navdušen za eksotičnost, ni čudo, da je v New Yorku mnogo na ta ali oni narod specializiranih javnih kuhinj in gostišč, v katerih se more vsak počutiti kakor doma, ne glede na to, da se tipična narodna nota teh javnih lokalov poudarja pogosto po načelih in okusu tipično ameriške reklame.

Tako je n. pr. v tej svetovni metropoli nešteto nemških gostiln, kjer postrežejo gostu tako kakor bi mu postregli v nemški domovini. Prohibicija je te gostilne sicer težko prizadela, ker jih je prikrajsala za dolgo let važnega prilastka vseh nemških gostilniških obratov: piva. Vendar jih ni tako uničila, kakor je n. pr. francoske restavrate. Po odpravi prohibicije so se nemške gostilne silno pomnožile. O nemški kuhinji ne bomo govorili, ker jo kolikor toliko poznamo tudi pri nas. Razume se, da ima klobasa v njej eno izmed najvažnejših vlog. Pač pa je nemška »Gemütlichkeit« posebno v »bavarskih« gostilnah le malo preveč pretirana. Med hrastovimi mizami, pokritimi z rdeče kariranimi prti, se vijejo natakariji v kratkih irhastih hlačah, prepevajo in jodlajo med svojim opravilom, plešejo ob zvokih kitar in citer. V to okolje spadajo bolj ali manj bistroumni pivski reki na stenah in »izvirne oljnate slike« pestrih gorskih pokrajin z debelimi kravami in še debelejšimi planšaricami.

Najbolj neprisiljeno izvirno noto so si morda ohranili italijanski restavrant, kjer dobiš vse, kar se v Italiji ceni kot dobra jed in tudi natanko tako pripravljeno. Gosti zelenjadni »minestroni« z nastrganim sirom, špageti in makaroni z vsemi mogočimi paradižnikovimi, ribjimi, mesnimi in drugimi

omakami, mnogo olivnega olja, vsakovrstne solate, razne vrste sira, sladole da itd.

Po vojni so nekaj časa silno cvetele ruske gostilne menda zato, ker jih je obdajal čar skrivnostnih zgodb o lepih ruskih princesah nekdanjih knezih in generalih v vlogi strežajev, nadalje privlačnost ruskih plesalcev in zborov balalajk, sveče na mizah in eksotične dekoracije. Amerika se je na vse to tako privadila kakor na znameniti »boršč«, juho in zelje, rdeče kolorabe in kisle smetane, na »kašo«, »časlik« (s čebulo na ražnju pečene kose mesta) in na slovite ruske solate. Starih ruskih lokalov danes ni več veliko.

Neko posebnost po izredni čistoči in nizki ceni predstavljajo kitajski restavrant, kjer ti postrežejo z res izvrstno jedjo. Seveda ne gre tu za znane originalne kitajske jedi, ki spravljajo evropski želodec že s svojim imenom v zadrego. To so izumi, ki so jih Kitajci napravili šele v Ameriki in jih prilagodili ameriškemu okusu, vendar pa je ostalo še dovolj eksotike v bambusovih vršičkih, zelenjadnih čebulicah in drugih kitajskih zelenjavah, ki so poleg nasekljanega mesa glavne sestavine na jedilnih listih. Kandirane pritikave pomaranče spravijo še tako razvajenega jedca v ekstazo.

V zadnjem času se pojavljajo tudi niponske kuhinje, ki nimajo nobene podobnosti s kitajskimi. Posebna novost teh kuhinj je ta, da ti pripravijo vsako jed pred tvojimi očmi. Na vsaki mizi je globoka ponev nad plinskim gorilnikom in v to ponev spravljajo posamezne, čisto svoje sestavine jedi, zelenjavo, meso, ribe itd. v obaro iz masti in kokošnjega bouillona, ki jo prav tako pred tvojimi očmi zavro.

Zanimivo je, da po vseh kuhinjah drugih narodov ne postrežejo z nobeno izvirno ameriško jedjo in da le težko najdeš gostilno s pristno ameriško kuhinjo. Dobiš pa v newyorških gostilnah in hotelih povsod kako specialiteto iz tega ali onega predela mogočne Unije, ki dokazujejo, da tudi ameriška kuharska umetnost zasluži vse upoštevanje.

MICUN M. PAVIČEVIĆ, CRNOGORCI

(knjiga 14, Zagreb 1938)

Kadar se v gori utrga plaz,
kedo li mu zastavi gaz?

Ta Gregorčičeva verza sta se mi posli-
hila na spomin, ko sem pregledoval seznam
Mićunovih del na 7 straneh osmerke. Na
str. 194. pričujoče zbirke zaslediš v sredini
omenjeno 14. knjigo »Crnogorce« s pripomnjo: Mecena Dr. Mihailo Pupin, profesor Kolumbija Univerziteteta, — propala.

Ne vem, je li propala radi prerane Pupa-
pinove smrti (+ 1934) ali zbog odkrivanja
raznih intimnosti črnogorskega dvora. Da
je poslednja misel morda pravilna, bi sile-
pal po tem, ker je delo tiskano v 200 izvo-
dih kot rokopis, edino za naučne namene.
Ako je stvar taka, se mi zdi to skrivnost-
ništvo neprikladno glede na prejšnje knji-
ge anekdot, ki vsebujejo vse brez izjeme
obilo privlačnih pikantnih podrobnosti.

Uvod 14. zbirki je napisal italijanski
vseučiliški prof. Umberto Urbani, ki se ne
more oduševiti za daljše epske pesmotvo-
re Pavičevićeve, pač pa povzdiguje v njem
lirika in avtorja kratkih pripovednih tvo-
revin, končujoč: »Slava Mićuna Pavičevića
zauvijek ostane vezana uz priče i anegdote
njegovih Crnogoraca.«

*

Gabriel de la Rochefoucauld je prispeval
19. XII. 1937. v Journal des Débats članek
»Les limites de la haïne«, o mejah sovra-
štva, kjer prikazuje, kako je Michelangelo
strupeno govoril o darovitem Lionardu da
Vinci. Svoje vrstice zaključuje z željo, da
bi bili mojstri človeškega duha prosti takih
malenkosti »toda Lionardovo in Mi-
chelangelovo delo dokazuje, da ju mržnja
ni mogla zmanjšati. Človek tedaj brez ve-
selja ugotovi, da zavist povzroča manj
opustošenja pri velikih nego pri malih.«

Ako ima torej Juvenal iz Dola Pješi-
vačkoga srd in črt zoper pokojnega Nilit
ako je nanizal toliko satiričnih potez na
samoljubnega in sebičnega samodržca mu
moramo vendar priznati, da ne prikriva
nitil simpatičnih dogodbe o svojem protiv-
niku, na pr. Kralj Nikola mediji djevcem
(24).

Njegovo odkritost je potrdil tudi voj-
voda Mišić, rekoč mu 1916. v Parizu:
»... vi ste morda prvi Črnogorec, ka-
teregega sem slišal da govori o drugih Čr-
nogorcih pošteno. Verujte mi, ko bi mi
Črnogorce cenili po onem, kar oni drug
o drugem govoré, kadar jih vprašamo za
obvestilo, bi zaključili, da so to najslabši
ljudje na svetu.«

Pri Slovincih, se mi zdi, je tudi precej
te boleznj.

*

Anekdote so zanimive, zlasti III. odde-
lek (ženske). Iz te ali one bi lahko zrasla
prav lepa novela, na pr. Uvijek kriv (25).
M. P. jako pazi na slog, s tega vidika si
prečitajte vzorec »Kanaje« (7—10). Kaj
rade se mu pod pero vrivajo aliteracije

ali celo rime. O njem bi mogli reči to, kar
je povedal Ovid o sebi:

Quidquid temptabam scribere versus
erat...

kakorkoli sem skušal zapisati, se mi je
pretvorilo v stih... To mi potrdite,
ako ste se seznanili s pripovedko »Ni pet
fićina« (53): Žena mu Milica Njemica,
puna okrugla, jedra, vedra, široka bedra
i nabrekla njedra, nasmijana, tancuje i ko-
ketuje.

Ta način izražanja je čisto naroden, za-
to naletite po vseh Pavičevićeve anekdo-
tnih zbirkah zglede, kjer se preprosti ljud-
je izražajo v vezani besedi. V pričujočem
zborniku imate primer na str. 30.: Bez
kapice. Po vsej Črni Gori je — razen
kakega bedaka — hodil edino Lazo Kostić
gologlav. Velik del rojakov, ki ga niso
poznali, ga je šepetaje imenoval neumne-
ža. Serdar Pero se ofunači, da mu osebno
prigovarja, zakaj za belega dne hodi razo-
glav kot Ivo Vrana. Kostić pa zaokroži:

Kapa škodi kosi,
A vi uvek bos!
Pa svi Markov kroj,
I besposlen soj.

Ali se vam ne zdi, da poslušate Zmaja
Jovanovića?

Zapamtite, deco,
ovaj nauk stari:
čizma glavu čuva,
šubara je kviri...

Naši pojmi o zetski banovini so že taki,
ad si mislimo nje prebivalca takoj pri-
da si mislimo nje prebivalca, takoj pri-
količ kaj čast prizadeta. Da pa je sin
kršne zemlje zmožen treznega preudarka,
naj vam pomazori tale iver:

Kovačevićeva modrost

V Galvestonu so na ladji pri nalaganju
blaga delali skupaj Črnogorci in Ameri-
kanci. Eden teh je na vsa usta sipal naj-
strašnejše grdobije in najhujše žalitve na
Lazarja Kovačevića iz Grahova. Lazar
molči. Črnogorci se jeziijo, obračajo oči,
škrtajo z zobmi in krvavo gledajo Kova-
čevića. Nenad Marotić prasne:

»Bome, Kovačević, mislim sem, da kaj
veljaš, a danes vidim, da nisi bolji od žen-
ske.«

»Kaj naj storim, reče K. otožno in hlad-
nokrvno: če se stepem, izgubim delo; če
ga ubijem, moram na robijo, ubiti njega
in pustiti na tisoče takih kot on, ne velja
nič; a da jih morem na en strel pobiti vse,
ki so kakor on, bi že videli, ali bi se mi
obneslo!«

»Prav imaš, Kovačević!« so mu vsi odo-
brili, pa še sam Nenad.

Namesto pogovora prinaša ta publika-
cija na str. 139—192 izvlečke iz mnenj
o dosedanem delu marljivega zbiralca čr-
nogorskih domislic.

Končna opazka. Italijanska kraljica je
sicer črnogorske krvi, toda pesnik Kar-
dučić naj kar leno Italijanom ostane kot
Carducci (XV). Ponašila ga je nemara čr-
kostavčeva nepažnja, ko se mu je vsilil
na um Dučić?

A. Debeljak

TEHNIČNI OBZORNIK IZ FILMSKEGA SVETA

V Litvi grade doslej največjo kalorično električno centralo, v kateri se bo namestu s premogom kurilo s šoto. Na okoliških barjih so namreč bogata šotišča, ki se bodo dala le na ta način s pridom izkoristiti, da se bo kurilna vrednost šote pretvorila v električno energijo.

Geologi so dognali, da morajo biti na Novem Zeelandu velikanska ležišča petroleja. S petrolejskih polj v Perzijskem zalivu so že odpotovali tjakaj strokovnjaki za navrtavanje petrolejskih vrrelcev. Prva vrtnanja bodo pričeli v zalivu Powerty, kjer nameravajo navrtati zemeljske plasti do 3000 m na globoko, če bo treba.

Na jugu Irana so pri mestu Abassi odkrili vel'kanska slojišča železne rude, ki jih po dosedanjih površni oceni prištevajo med najbogatejše na svetu. Previdno računano se bo tukaj lahko nakopalo kakih 4 milijonov ton rude.

Prve dni oktobra bodo tudi na Dunaju, kjer se zdaj vrši ves promet še po levi strani cest, vpeljali desno smer vožnje. Zato bo treba samo pri dunajskem tramvaju zmenjati 2550 kretnic, prestaviti 1800 postajališč, nad 100 svetlobnih signalov ter preložiti 20 km električnih vodov. Na celotnem tiru, ki meri 290 km, bo treba tirnice na 6000 mestih nanovo zvariti.

V bližini bolgarskega mesta Loma so odkrili mogočne plasti rjavega premoga, ki ga bo po računih rudarskih strokovnjakov kakih 80 milijonov ton. V zvezi s premogovnikom, ki ga bodo tu odprli, nameravajo zgraditi električno centralo, ki bi naj velik del Bolgarije oskrbovala z električnim tokom.

Tudi Poljska se hoče udeleževati lova na kite, ki je bil doslej domena drugih evropskih narodov. V kratkem zgradijo tam šest posebnih ladij za ta lov in naprave za kuhanje ribjega olja. Poljska namerava dopolniti tudi svoje ribiški brodogojce. Zgradila bo toliko ribiških ladij, da bo dvajsetkrat večje nego doslej.

Majhna letala za sport in potovanja prihajajo zmerom bolj v modo. Zlasti v Ameriki število privatnih letal te vrste prav naravno raste in spravlja industrija na trg zmerom nove modele. Ta čas je posebno priljubljeno lahko letalo »Cub«, ki ima zaprti kabino z dvema udobnima sedežema. Za pogon služi navaden avtomobilski motor za 40 ks in tudi obratni stroški niso večji kakor pri srednjevelikem potniškem avtomobilu.

»Queen Elisabeth« bo posestrska ladja največjega današnjega potniškega parnika »Queen Mary«. Nova ladja, ki jo bodo pred vidoma splovili v morje še letošnjo jesen, bo za tri metre daljša od »Kraljice Marije« in za 3000 ton večja od nje, tako da bo znašala nje tonaža skoraj 84.000 ton. Ta orjaška ploveča palača bo imela 13 nadstropij, to je toliko kot ljubljanski nebotičnik.

Robert Taylor

v treh mestih, naposled kolegij v Promoni (Kalifornija). Tako sijajen dijak ko sportnik je kmalu postal prvak v tenisu. Tačas so s pomočjo gimnazijcev tega mesta vrtili filmček »Konec potovanja«. Taylor se je tako izkazal, da je podpisal pogodbo, vendar je smel prej študij dovršiti. Ko je imel diplome v žepu, je krenil v Hollywood, a ker dolgo ni dobil nobene vloge, se ga je loteval obup. Stopil je torej k ravnatelju tvrdke in ga prosil, naj razveljavi pogodbo in mu vrne svobodo.

Direktor mu je začel deliti nasvete: kako naj se oblači, kako naj troši zasluženi denar, nazadnje pa ga izpodbujal na potrpežljivost... Prelevivši se tako v novo osebnost, je naredil nov poskus, tokrat zadovoljiv. Dobil je vložico v Zakopanem zakladu (Buried Loot). To je bil prvi začetek. Poslej je zaporedoma vrtil v filmih: »Kakršen oče, takšen sin«, »Umor v mornarici«, »Mladenka s kmetove«, »Očarljivka«, »Vročica v tropskih krajih«, itd.

Darryl Zanuck

Potomec švicarskih staršev, rojen v USA 1902, spada med izrazite osebnosti svetovne kinematografske industrije. S 14 leti je stopil v vojsko, da bi se boril zoper Mehikance. Ko so se Združene države 1917 pridružile zaveznikom, je prostovoljno odrinil na francosko fronto, kjer se je odlikoval.

Vrnivši se domov, je pisal povesti za tednike. V Los Angelesu se je poskušil uveljaviti z boksom, a ni uspel. Naposled se je vrغل v novinstvo, pri tem pa še vedno sestavljal novele. Za en tak osutek mu je ravnatelj Fox-Filma nakazal 30.000 švic. fr., a 22.000 jih je moral prepustiti prilagoditelju. Tedaj mu je smuknilo na um, da bi sam dajal svojim pripovedim kinematografsko obliko. Posrečilo se mu je.

Svojemu prijatelju igralcu Griffithu se je pritožil: »Zakaj mi tolikrat zavrnejo scenarij s pretvezo, da nisem objavil nobenega romana?« Raymond Griffith mu je svetoval, naj ga priobči čim prej. Tako se je zgodilo. Knjigo, sestavljeno iz štirih novel, je družba Fox-Film kupila in pisca postavila kot scenarista.

Zanuck je prehajal od družbe k družbi. Ko sta se spojili dve veliki podjetji, namreč Twentieth Century Pictures in Fox-Film v eno: Twentieth Century-Fox, se je Zanuck čez noč znašel na čelu ene najpomembnejših kinematografskih firm.

Mnogo svoje osebnosti polaga v svoje filme. Čita in popravlja vse osnutke, navsetuje premembe pri snemanju. Sestav diktafonov mu omogoča, da slednji trenutek daje navodila in nasvete. Njegova odločnost in nagla misel sta prišli v pregovor po Hollywoodu. To je mož, ki res ljubi svoj poklic in se mu popolnoma posveča.

FOTOAMATER

Prvi zbor slovenskih fotoamaterjev

Višek med prireditvami pravkar minule Obče razstave fotografije in filma je bila prva konferenca slovenskih fotoamaterjev v nedeljo 11. t. m. v Ljubljani, v Matični dvorani gostilne pri »Sokolu«, od koder je pred sedmimi leti ljubljansko fotoamatersko gibanje napravilo prve, tipajoče korake v svet. Zadnje ponedeljsko »Jutro« je že obširno poročalo o poteku te konference, zato teh stvari ne bomo ponavljali. Ugotovimo naj ponovno le to, da se je naša dežela, kjer koli se more ponašati z odličnimi fotografirajočimi močmi, skoraj kakor en mož odzvala klicu Ljubljane na sestanek. Videti je iz tega, kako daleč je v njej organizacijska misel že dozorela in kako strnjeno, močno in veliko bo to gibanje, ki se je rodilo tega dne. Bil je dan sreče in zadoščenja za vse, ki so delali v zadnjem desetletju s svetim prepričanjem, da pride do te nedelje.

Dnevni tisk še ni objavil resolucije, ki jo je konferenca sprejela soglasno kot reasume svojega dela in ki je po vsebini pravi dokument zavednosti ter udarnosti našega amaterskega gibanja. Objavljamo jo v tej rubriki, ki je določena po želji zborovalcev samih za uradno rubriko bodoče slovenske fotoamaterske zveze. Glasi se:

»I. Slovenski fotoamaterji, zbrani na svoji I. konferenci 11. sept. 1938. v Ljubljani, ugotavljajo nujnost, da bi se organizacija našega fotoamaterskega udejstvovanja razširila in poglobila tako, da bo tudi po številu pripadnikov ustrezala veljavi, s katero se slovenska fotografija že danes ponaša pred svetom.

V to svrhu pozivamo neorganizirane slovenske fotoamaterje, naj bi se pridružili že obstoječim fotoamaterskim organizacijam oziroma naj bi osnovali njihove podružnice ali samostojne organizacije.

Obstoječim organizacijam in zastopnikom slovenskega amaterstva, zbranim na konferenci, pa nalagamo, naj storijo tudi s svoje strani vse potrebno za okrepitev organizacijske misli.

Potrebno je, da se v to svrhu osnuje čim prej vrhovni forum slovenskega fotoamaterskega gibanja v obliki Zveze slovenskih fotoamaterskih društev. To naj bo glavna naloga pripravljene odbora, izvoljenega na tej konferenci.

II. Ustanovni občni zbor Zveze slovenskih fotoamaterskih društev naj sprejme v svoj dnevni red kot eno glavnih točk terminiranje domačih razstav, organizacijo kolektivnega pošiljanja slik slovenskih amaterjev na domače in tuje razstave, ustanovitev osrednje zbirke slik slovenskih fotoamaterjev, medsebojno izmenjavo potujočih slikovnih map, ustanavljanje fotografskih knjižnic, dobavo fotografskega materiala članom Zveze slovenskih fotoamaterskih društev, organizacijo preda-

vanj in tečajev, izdajanje slovenske amaterske revije ter sploh vse akcije, ki morejo razširiti amatersko organizacijo in poglobiti zanimanje za fotografijo.

III. Konferenca ugotavlja, da je v naši državi Slovenija najjači potrošnik fotografskih potrebščin, ki so izključno tujega izvora.

da je trgovina s fotografskimi potrebščinami spričo tesne povezanosti fotografije s celotnim kulturnim življenjem dolžna podpirati vse resne podvige organiziranega amaterstva,

in da je organizirano fotoamaterstvo nosilec napredka v fotografiji, njegovo udejstvovanje je izključno kulturnega značaja, in sega v najširše sloje naroda.

Omalovaževanje tega delovanja je zato istovetno z oviranjem razvoja narodne kulture.

Delegati, zbrani na prvi konferenci slovenskih fotoamaterjev, ugotavljajo, da se fotografska industrija svojih dolžnosti pri nas po večini ni zavedala. To se je pokazalo pri vseh akcijah slovenskih fotoamaterjev, posebno očitno pa ž njeno skrajno strnjeno odsotnostjo na letošnji Obči razstavi fotografije in filma v Ljubljani. To nas preseneča tem bolj, ker opažamo, da uporablja ista industrija za fotoamaterske organizacije drugod povsem drugačne mere. Tega si ne moremo razlagati drugače, nego da imamo opravka z zavestnim zapostavljanjem slovenskih odjemalcev.

Smatramo za potrebno, da javno obsodimo takšno postopanje in da se zavarujemo za bodočnost, ustanovljamo poseben odbor, ki mu nalagamo, naj te stvari prouči ter pripravi vse potrebne ukrepe, da se omalovaževanje slovenskega fotoamaterstva odpravi.

Smatramo nadalje to našo akcijo kot del prizadevanja za gospodarsko osamosvojitve našega naroda ter se v tem oziru nadejamo podpore vseh odločilnih činiteljev, zlasti pa naših gospodarskih krogov. Ljubljana, 11. sept. 1938.»

Čim so zborovalci resolucijo sprejeli, so izvolili odbor, da pripravi vse potrebno za uresničenje njenih misli in pred vsem za ustanovitev zveze. V odboru so Srečko Grom kot predsednik, Marjan Pfeifer — Maribor kot podpredsed., Karlo Kocjančič kot tajnik, Franjo Erce in Lojze Pengal kot člana ožjega odbora. Širši odbor sestavljajo potem še delegati in vidni amaterji iz sledečih krajev: Celje zastopa ga Jela Watzkejeva, Hrastnik Mirko Grešak, Jesenice Slavko Smolej, Kranj Janez Marenčič, Litijo Jože Zupančič, Novo mesto Rudi Jereb, Slovenske Konjice Stane Hrovat, Šoštanj dr. Jože Goričar, Trbovlje Adolf Vizjak, Zagreb Ljubo Vidmajer. Maribor in Ptuj še naknadno določita svoje zastopnike, prav tako se gotovo odzovejo še drugi kraji. Ožji odbor pripravi čim prej vse gradivo, ga da v pretres širšemu odboru, nato se bo vršil skupen s-

stanek, ki bo določil podrobnosti za ustanovni občni zbor zveze in za druge akcije. Imena v pripravljalnem odboru in soudeležba skoraj vseh večjih središč slovenskega fotoamatertva so najboljši porok za veliko bodočnost našega amaterskega gibanja.

O Č E N E B E Š K I . . .

Okoli 15. let deluje v Ameriki sekta, ki danes dosega menda višek. Pristaše dobiva iz črnih slojev, a tudi nekaj belcev se je včlanilo. Ustanovnik in poglavar je plešast zamorček, oblečen stalno v črne dopetače. Možičku je lastna zgovornost, ki posebno ugaja črnuhom: vežeš dolge periode, natrpane z zvočnimi in praznimi izrazi, ki tem bolj učinkujejo čim manj jih razumejo. Učenci tega prekora ga smatrajo za utelesitev Boga na zemlji in mu pravijo Oče nebeški (Father Divine). Sami se štejejo za angele. Nauk Očeta nebeškega je obsežen v temle stavku: »Človek meni, da je raj v nebesih. A nebes ni nikjer. Nebesa so povsod, kjer ni ničesar. Raj je povsod«.

Pokret od kraja ni imel politične barve. Po silil razmer pa se zdi, da se bo zabaval. Oče nebeški je pred vsem želel prenoviti poedinca. Toda kriza, New Deal, brezposelnost silijo ljudi, da se za kaj odločijo. Geslo Očeta nebeškega je nekak kolektivizem, osnovan na skupnem delu, torej zadruga. Privrženci ne kadé, ne pijejo alkohola. Zaobljubljajo čistost in uboštvo ter živé približno tako kakor frančiškani: spola sta ostro ločena. Posel, ki ga opravljajo, je koristen in ploden. Nosi jim sad in užitek. Vsaka njih naselbina je »nebo«. Teh nebes je že neko število in vsa dobro uspevajo. Občina ni v zadregi za gmotna sredstva in Oče nebeški je izvrsten nepremičničar, ki ume izbrati primerna posestva, ki se bodo obrestovala. Večina nebes je nanizana ob reki Hudson. O zadnjem nebu čujte zgodbo.

Prezident Roosevelt ima svojo zasebno prestolnico v Hyde Parku, ob reki Hudsonu. Na drugem bregu reke leži imetje bogataša Spencera, ki je sodeloval z Rooseveltom izmlada. Glasoval je za predsednika 1932, vendar danes se kesa. Svetovne vojne se je udeležil kot prostovoljec, potem pa živel pokojno na svoji imovini. Jako je hud na predsednika, ker je z brezposelnimi podporami povzročil, da ni mogoče dobiti kmetskih delavcev. To pa je veliki bojnj konj Očeta nebeškega. V njegovih nebesih ni človeka, ki bi prejemal podporo za brezdelje. On priporoča napor, zlasti ratarstvo. To je bržkone navedlo Spencera, da je eno zagodel predsedniku. Belec in belka, nazvana »Harmonija«, sta za 25 ali 30 tisoč dolarjev kupila Spencero vno na račun Očeta nebeškega. Nastop lastnine se je izvršil one dni precej slovesno: Roosevelt je moral to zapaziti. Spencer je hotel predsedniku pod nos pomoliti zgljed, kako se da zemlja izkoristiti, kadav

se človek dela prav loti. »Angeli« so neporečeni koloni, ki ne bodo soseski v spoltko.

Pred zaposelbo je Oče nebeški najel skupnico izletniških parnikov. V njih so se nastanili vsi newyorški »angeli« ter pluli v sprevodu. Sam Oče nebeški se je pripeljal v lepi limuzini (avtu) k vikrevališču. Ko je bil na krovu, je izlezel v kape-tanski kroj. Izlet je bil oznanjen z močno reklamo po Harlemskem okraju. Udeležiti se ga je smel vsakdo za 1 dolar.

Izletniki so vzeli s seboj zalog, a tudi v buffetu si mogel dobiti jedi in pijače po zmernih cenah. Ta plovba proti Obljubljeni deželi je bila čisto idilična. Novi koloni so ostali na zemljišču, ko so bili gostje odšli. Spencero vno bodo preuredili po načinu ostalih obrežnih »nebes« ob Hudsonu. Vsako ped zemlje bodo preobrnil, izrabili. Prejšnje stavbe bodo podrli in sezidali nove. Uvedlo se bo vse potrebno za farmo, skupne jedilnice shrambe za bencin, perilnice, perivojki za oddih angelom. Med naselniki je neko število belokožcev. Mnogi med njimi imajo pod palcem precej osebnega ženka, ki ga bodo dali na razpolago za procvit pokreta. Ta je nabavil v Harlemu hotel s 50 sobami, kjer je Oče nebeški zavzel osemsobno stanovanje, ostali prostori bodo za pristrešje 12 tajnikom in pisarniškem u osebju. Občina je baje rojila v Avstrailjo, kjer ima v Melbournu obširno zborovalnico. Oče nebeški razpolaga s kakimi sto nepremičninami, ki so last mlade ločine. V kupčijah ni nikdar zapleten, a vsakdo vidi v njem odličnega upravnika.

Obnovitev, prerod v delu, to je geslo. Dosegli so že občuten uspeh.

Takšen zgljed je Spencer, hladen humorist, hotel postaviti prezidentu Rooseveltu pred oči. Kot »practical joke« (praktična šala) si ni nihče doslej izmislil boljšega.

N K

NAJSTAREJSI ČLOVEK NA SVETU

Med kaferskimi plemeni v Bečuani med Oranjem in Molopom — tako poroča J. des Débats 27. 8. 38. — živi možanec, rojen 1815. Dopisnik Timesa ga je obiskal in slišal marsikaj iz starčevih ust. Posebno se ponaša z brazgotino na sencih. Priča o rani, ki jo je dobil pred več ko sto leti v službi pri kralju Mzelgaztju, ustanovniku dinastije Matabele. Mzelgazi je zapustil Zulujsko okoli l. 1817. zaradi krvavega spopada s svojim vlastelnom, kakršen je bil despot Saka. Naš naslovnik Ramonotwane je pripadal tolpi Matabeleja, ki se je premikala skozi Transvaal proti današnji Rodeziji. Postal je upoštevan načelnik Mzelgaztjeve vojske in poverjena mu je bila zlasti naloga, da pazi na kraljev harem. Ob taki priliki ga je zadel udarec, čigar obrunek se mu še sedaj pozna.

Najstarejši človek sveta je zdrav in velik. Svojih let pa ne kaže. V željustih ima še vse svoje zobe,

ORJAŠKA ŠČUKA

Ob jezcu Rives-sous-Thonon sta v juliju dva ženevca vjela ščuko, težko 23 kg, dolgo 98 cm in debelo 65 cm. Ob tej priliki je 13. 7. 38 strokovnjak J. de Traireux v Tribune de Genève v spomin poklical, da je 28. 4. 1935 ribič Charles v Amphionu dobil v past in pest vrstnico za 44 kg. A davno pred njim, 1887., je prirodoslovec Viktor Fatio »ufatlo« v mrežo na kraju Meillerie velikanko, tehtajočo 46 kilogramov. To so v času regat v Evlanu razstavili. Žal, da letošnji plen kakor tudi lovina iz l. 1935 nista prišla pred oči naravoslovca, ki bi ju bil zmeril in s proučevanjem luskin dognal starost. Kar se tiče ulovka iz Meillerie, moramo podčrtati, da v oni dobi ta način cenitve še ni bil dovršen.

Točne podatke pa imamo za vsaj eno ščuko iz švicarskega jezera. Ujeta v šentgalskem potoku Zapfenu 25. nov. 1934 je bila priplavala tja iz Kostniškega jezera na drest. Močnejše ščuke iz helvetskih voda doslej nihče ni omenil. Potegnila je 46 kg in pol, merila je 1 m 195, v obodu pa 0.66 m. Rep je bil dolg 32 cm. Prisodili so ji 13 pomladi. Kakšno hekatombo ribic mora preočevati tolika trebušnost!

Leksikon Minerva pravi, da grabežljivka *Esox lucius* doseže do 2 m in 35 kil. Potakem je 46.50 višek. Tega mnenja bi bila nemara tudi specialist Jurine in Godfrey Lunel. Prvi izjavlja v Zgodovini ženevskih rib (*Histoire des poissons du Léman*), tiskani l. 1825., da nikoli ni slišal o ščuki nad 36 liver. Takšno pa so zalotili l. 1815. Večje nihče ni pomnil. Lunelova znanka, usmrčena l. 1843 in postavljena med zbirke v ženevskem muzeju, je merila 1 m 310 in tehtala po njegovem preudarku kakih 40 kg. To število je nizko v primeri s ščuko iz Zapfenbacha, ki je bila znatno krajša.

Poročila iz starejše dobe vedo za dosti krepkejše vzorce iz Lemanskega jezera. Gregor iz Toursa navaja 100 kil težko požeruhinjo v IV. stoletju. Wagner pa v švicarskem naravoslovju (*Histoire naturelle de l'Helvétie*) pripoveduje, da so 1663 v Lemanu zasačili 62 kil težko ščuko. Ako so ti podatki točni, moramo domnevati, da so ti zobati sladkovodni roparji živel dalje nego njih sorodniki danes. NK

FRANCOSKI MUZEJI

Lansko poletje se je nasproti prejšnjemu poset v muzejih, osobito po pariškem področju občutno povečal. V tretjem tromesečju 1937. so pobrali vstopnine 6.923.634 fr 65, torej za celih 3.947.291 fr 05 več ko v isti dobi 1936. Največ odpade na Versailles nato Louvre, Slavolok, Panteon. Obiskovalcev je bilo: v Versaju 702.040, v Louvru 312.600, v Panteonu 200.148, na Slavoloku 175.725. Dodajmo še to: od 1.

januarja do 31. oktobra je vstopnina vrgla 10.324.592 fr, a l. 1936. v istem razdobju samo 5.198.079 frankov.

PRAKTIČNE NOVOTE

Vroča voda za vsako kopalnico in kuhinjo

Na deželi, v počitniških hišicah, kjer plina in elektrike ni na razpolago, se nam vroče vode za kopalnico in kuhinjo ni treba odpovedati, če uporabimo novo nastensko peč, ki jo kurimo s petrolejem. Ta peč silči znanim plinskim nastenskim pečem in daje kakor te ob vsakem času tople vode v poljubni količini. Kurilni vir je petrolejski plamen, ki segreje skozi aparat tekočo vodo v eni minuti za 25 stopinj Celzija. Recimo, da je imela voda prvotno temperaturo 10 stopinj, tedaj se v minuti segreje 10 litrov vode na 35 stopinj, a če voda počasneje teče, tedaj se segreje še nekaj. Kopel 35 stopinj in 150 l vode je vsekako pripravljena

v 15 minutah. Peč je majhna, belo emajlirana, ne diši, ne dela saj in jo spraviš v obrat brez črpalke. Iz posode za petrolej, ki je nameščena visoko, pada kurivo avtomatično v razplinjevalni prostor, kjer ga špirit ogreje, da se razplini in dvigne k gorilniku. Nevarnosti ni s tem aparatom nobene, kajti dovod vode in petroleja se regulira z isto pipo, ki izpusti najprvo vodo in šele potem petrolej, med tem ko ju zapira v nasprotnem vrstnem redu. Za pripravo 150 litrske 35 stopinj tople kopeli porabimo le četrte litra petroleja, peč obratuje torej poceni.

RAZUMNA OPICA

Rjavi vriskač (*Mycetes seniculus*) se odlikuje ne samo po prodirnem grlu, temveč tudi po izrednem skoku in pameti.

Naslednja dejstva je opazoval v Južnem morju dr. Frank M. Chapman, preparator Prirodopisnega muzeja v New Yorku. Otok Barro-Colorado, kjer se stvar vrši, daje zavetja raznoterim opicam, a vriskači zaslužijo posebno pažnjo. Tropoma živé po drevesnih krošnjah in stopijo poredkoma na tla. Drže se neklih potov, ki so jih sami našli, po grebenih skačejo z obrše na obrše drugega drevesa. Te proge so preračunane tako, da omogočajo kretanje, jim namreč prihranijo preznatne skoke, kajti matere po navadi skačejo s poslednjim mladičem na plečih.

Lahko pa nastopijo nezgode, živall se morajo boriti z zaprekami. Tak dogodek je Chapman opazoval in posnel. Veter je podrl drevo v vrsti, koder so prehajale opice: regnila je dokajšnja vrzel med dvema vršičema. Kaj početi? Spremeniti smer? Ubrati drugo pot? Vriskači so skrbno preudarili zadatek in prišli do zaključka, da morejo ostati pri dosedanji črti s pogojem, da naredijo nizdol skok 7 m 50. Brž ko je bil sklep storjen, se je načelnik plemena zagnal in drugi člani za njim. Kdor je bil prispel dol, je iztegnil roke, da pomore boječim.

Ta cesta pa se jim je zazdela premalo varna in zamenjali so jo z novo, držečo po vršičevju muškatinih dreves. Tod je znašal najdaljši poskok 4 m 50 nizdol v kotu 45°. Lahka stvar za odrasle samce, nevarna za samice otovorjene z naraščajem. To je omogočilo opazovalcu, da je ujel na filmu prezanimiv primer.

Zenka in nje potomec, že dobro velik, sta se pomaknila kolikor mogoče daleč na veji, štrleči nad točko, katero je bilo doseči. Ko je dolgo pretresala položaj, je mati malčka udobno nastanila v listju in se prva zakadila. Malčka pa ni jela klicati ali ga hrabriti na skok, ampak je plezala čim više po drevesu, kjer je bila, s svojo težo zamajala vejo, tako da se je približala koncu odrastka, s katerega se je bila pravkar spustila. Stegnivši roke kolikor se je dalo, je srečno zgrabila ta odrastek in ga potegnila k sebi. Takisto je naredila most med dvema drevesoma, po njem se je vriskaček že lahko drznil. V opiciji govoric je tedaj dala mladiču navodila, da se je pričel spuščati, kakor kaže fotografija. Čvrst in čil je zadržal do mamice in se ji zopet skobalcal štiporamo.

Kakor vidimo, tukaj ne gre za zgolj nagonsko reakcijo, za instinktivni odraz ali odziv, pač pa za preudarjen, premišljen čin, ki ga je opica zasnovala, preden se je zaletela, v trenutku, ko je sklenila pustiti svojega sinčka zadaj. V tem tiči privlačnost epizode, saj ta se ne da razložiti, če ne maramo prisoditi materi skoraj človeške razumnosti. NK

O PRVI RUSKI ŽELEZNICI

Dan poprej, preden je car Nikolaj I. otvoril prvo rusko železnico, je prišel pregledat progo general Arakčejev. Vse je bilo v redu, samo zaradi tračnic se je general razjezil, ker so bile zaradi nelzvoženosti še vse zarjavele in kar neprijetne na pogled. Strogi general je ukazal, da se morajo tračnice drugi dan svetiti kakor vojaški škorenj. Delavci so jih res vsaj na postaji do svetlega odrgnili s peskom in da ne bi čez noč spet zarjavele, namazali z oljem. Ko bi moral vlak drugi dan slovesno odpeljati s postaje, pa so kolesa samo drsela po naliženih tračnicah in lokomotiva ni mogla speljati. Car, ki v teh rečeh ni poznal šale, je vse člane gradbenega vodstva kratkomalo poslal v Sibirijo.

Ta anekdota dovolj jasno priča, da se tračnice in kolesa lokomotive ne smejo mazati. Celo stoletje je veljalo to pravilo in šele zdaj je videti, da vendar le ne drži popolnoma. Zdaj so namreč začele nekatere železniške družbe previdno uvajati mazanje železniških koles, ne sicer takajče se ploskve, ampak samo slednega venca. Mazanje je zelo rahlo, a vendar se na notranjem robu tračnic napravi oljni film, ki zmanjšuje trenje med slednim vencem in tračnicami. Izkazalo se je, da se obraba tračnic kakor tudi slednjih vencev na ta način znatno zmanjša. —iē

UGLED POKLICEV

Brnski družboslovec dr. Antonfn Obrdljk je lani izdal prav premišljeno delo »Povolani a vejejně blahoe« (Poklice in javna blaginja), kjer je s pozvedbami na polah pretehtal 13 poklicev: kmet, učitelj, delavec, rokodelc, zdravnik, inženir, trgovec, industrijec, vojak, politik, umetnik, duhovnik, odvetnik. — 12 drugačnih poklicev je odgovorilo na 914 polah, kako sodijo o potrebi ali vrednosti prej naštetih zvanj. Kako se visoko ceni naobrazba, je razvidno iz tega: za kmetom, ki stoji na prvem mestu, pride takoj učitelj. Zdravnik in inženir sta precej bolje postavljena kot umetnik, politik, advokat, konfesionalno poudarjeni svečenik. Zadnji trije so naleteli na odpor, na izjave, da se dotično zvanje slabo opravlja ali celo da je sploh odveč. Industrijskega podjetnika gledajo prizadeči dokaj bolj nevtrarno. Izjave številnih poedincev, ne najmanjkkrat v preprostih slojih, razodevajo logično mišljenje, spoječno z narodno in družabno ljubeznijo do miru kakor tudi vedro vero v napredujočo pravilnost. Potakem predstavljamo tehten donesek k češkoslovaški narodni karakterologiji. nk

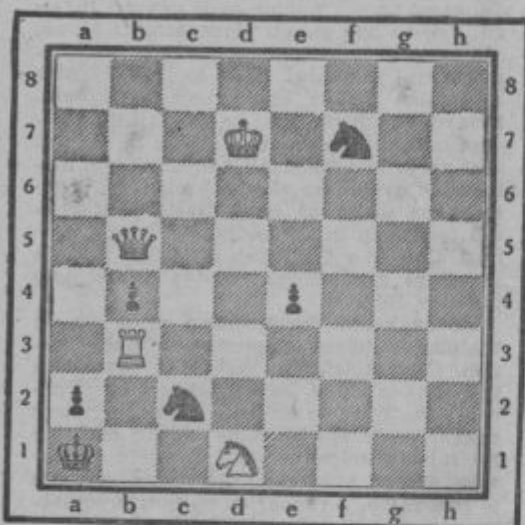
CARUSOVA VOŠČENKA

Neapeljci so posvetili spominu svojega znamenitega rojaka neznansko svečo visoko nad 6 m. V obodu meri bilzu 2 m 50, težka pa je 3 tone. Ker se bo prižigala samo na Vse svete, računajo, da bo trajala 1800 let. Veliki pevec menda ni pričakoval tako dolgega poklonstva.

PROBLEM 253

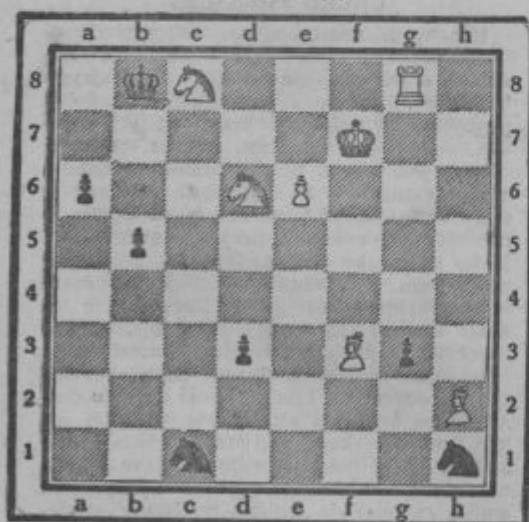
Erich Brunner †

Mat v treh potezah

PROBLEM 254

I. Paluzie (†)

Mat v treh potezah

Rešitev problema 252

1. Tf4—f3, Th1—e1 (a) 2. Tf3—a3! D×T.
3. Sb3—d4 mat 1... Th1—f1 (b). Črni ho-

če grožnjo 2. Ta3, 3. Sa7 mat odbiti z 2. Tf7 1. Tf3—c3! 1... Da1—g7(c) 2. Tf3—f6+!! 1... Dat—g1 (d) 2. d2—d4!

ZA BISTRE GLAVE

Rešitev k številki 412

(Števili s čudnimi lastnostmi.)
Množitelj je 9.

Rešitev k št. 413

(Liha in soda števila)

$$79 \div 5 \frac{1}{2} = 84 \frac{2}{3}$$

ŠTEVILKE O VEROIZPOVEDIH

Protestanti premorejo 238 milijonov privržencev: 120 v Evropi, 100 v Severni Ameriki, 1,5 v Južni Ameriki, 7 v Aziji, 4 v Afriki, 6 v Avstraliji. Od 145 milijonov pravoslavnih duš jih je 5,8 v Afriki, 8,1 v Aziji, 1,2 v Ameriki in okoli 130 milijonov v Evropi. Rimski katoliki imajo 349,2 milijona pristašev: 215 v Evropi; 10,4 v Avstraliji; 9,2 v Aziji; 47 v Sev. Ameriki; 60,8 v J. Ameriki ter 6,8 milijona v Afriki.

Kateri izmed treh kegljavcev na sliki je največji? Uganite brez šestila!
(Rešitev: kegljavce št. 1 je največji)